

MALDAN BEHERA

(Miren eta Joaneren historiaren bukaera)

(1959)

GABRIEL ARESTI

- 1.—UNTERGANG.
- 2.—HARIZTIA.
- 3.—SENDAN EGINIKO GOGOETA EROAK.
- 4.—LIZARDIA.
- 5.—ESTRATAN EGINIKO GOGOETA EROAK.
- 6.—IRATZE EDERRA.
- 7.—GALTZADAN EGINIKO GOGOETA EROAK.
- 8.—LORE-MENDIA.
- 9.—KAMINOAN EGINIKO GOGOETA EROAK.
- 10.—HERRI-BITARTEA.
- 11.—REQUIEM.
- 12.—DESKANTSUAREN BITARTEZ.
- 13.—PARTIERA.
- 14.—ARBUIOAREN BITARTEZ.
- 15.—JUDIZIOA.
- 16.—ADORAZIOAREN BITARTEZ.
- 17.—MENDEKANTZA.
- 18.—GRINAREN BITARTEZ.
- 19.—AZKENENGO BESARKADA.
- 20.—DITXAREN BITARTEZ.
- 21.—MALDA GORAN EGINIKO GOGOETA EROAK.

Argudioak:

- 1) Ich gebe kein Almosen; dazu bin ich nicht arm genug.
- 2) Ego sum vitis, vos palmites.
- 3) There is no danger for us, and there is no safety in the Cathedral.
- 4) Estoy al borde mismo de tu sueño.

Eskeintzak:

- 1) Jean Miranderi.
- 2) Gabino Arestiri.

1. Untergang

Egun honetan nire gogoak
utzi nai baitu mendia,
MALDAN BEHERA DOA AGURO
NIRE GORPUTZ BILUZIA.

Honera etorri baino leen ongi
ezautu nuen herria;
txiki-denporan eduki nuen
han ene bizitegia.
Ama maiteak emaro niri
ematen zidan ditia:
MALDAN BEHERA DOA AGURO
NIRE GORPUTZ BILUZIA.

Honera ekarri nuen handikan
nire tristura haundia,
gizon doilorrek egin zidaten
bidegabe itsusia.
Orain zikina, zitala banaiz
orduak nintzen garbia:
MALDAN BEHERA DOA AGURO
NIRE GORPUTZ BILUZIA.

Mendi gailurrak ikusi zidan
arduraz penitentzia,
haranerantza ibiliteko
eman zidan lizentzia;
hari entzunik dirudit orain
hegaztina kantaria:
MALDAN BEHERA DOA AGURO
NIRE GORPUTZ BILUZIA.

2. Hariztia

Orain hemen nago, eremu latz honetan.
Nire gurariak galdurik, lur hauetan
arbola adar-gabeen parek naiz orain.
Landare zekenak baitaduzka eremuak,
erratzak harean, haitzetan kalamuak,
nire arima dago mirari baten zain.

Eztago zeruan egun hodei batere.
Denpora sikuak garantzen ditu bere
ordu miragarriak sekula batean.
Zerura begira egoten naiz luzaro,
izarren esnetik edaten dut oparo,
baina egarri bizia daukat bihotzean.

Azken eremuon natzalako atinik,
hezur-lekuetan eztaukat zer-eginik,
ta iruten dut astiro itogin sikua,
nundik egunotan doakidan bihotza,
entzun eztelako ur lasterraren hotsa,
apur bat busti dezan lurreko kolkua.

Eztut gaur ezer jan: eztut horren beharrik;
eta gau osoan egondu naiz itzarrik,
kandeletan ikusiz eulien hegalak.
Baraetan eztut oinazerik aurkitu,
eta lo-galeak benedikatu ditu
bakarrik egoteko asmotxo makalak.

Eremuak ere dauzkalako mareak,
behera eta gora egiten du hareak,
eta nire gorputzak ezin egon zutik.
Arroken ostean agertu den etsaia
ene begian da baratzeke galaia,
itsuki baitiotsat: Ken hadi hemendik!

Haitz gorri beltzetik datorren arranoak
moldegaizki lotzen dizkit anka-besoak,
eta laket bizian etzaten da lotan.
Koba sakonetik irten duen sugeak
egunero dizkit moztutzen bost erpeak;
hegaztinari zaio hurbiltzen narrastan.

Batzutan diotsat ilunpeko jaunari:
Pozetan negarrez, doloretan kantari,
gizona zen emazte urrikaria nauk.
Nire ezpainetan dagoen ur gazia
oraintxe kentzeko, egin zaidak grazia:
Ezin paira nitzake premia gogor hauk.

Animali biok dira nire lagunak;
nire deserriko mahats geza bigunak,
ze moduz jakin gabe, orain dizkiet zor.
Biziko lorean ernatu da kimua:
Sugea, arranoa, ta azkenean zimua;
hiru animalia baizik eztago hor.

Gainerakoa da alperrikako gauza:
Hermita eroria, hobietako lauza
eta maitalearen gorputz usteldua;
ezpaitzekidaten benetan erantzuten,
mugitu ezineko itxura hartu zuten
herio geldiaeren mustur zimeldua.

Gauerdi batekin agertu zen arraina,
zilarrezko ezkatatak eta buzian apaina:
Eznuen konprenitu nundik etorri zen.

Goizaldean, noski, paratu zen marean,
ta gero sartu zen jarri nion sarean,
iheri neuganantza ahalik lasterren.

Bere aginekin eman zidan dolore,
kolore denetan: gorri, beilegi, more,
ikusten bainizkion begi biribilak,
gutiziarekin, bere hegal zimelak
ebaki zizkidan tenorean kordelak,
geldiro libratu rik nire orkatilak.

Eta indarrarekin eman zuen bizia.
Nire sabelean mendekuzko zuzia
izar baten moduan izeki zitzaidan.
Nire etsaiak zeuden lekurantza joan nintzen;
biak nituen hil, eta eguzki-brintzen
edertasun zabala argitu zen nigan.

Hiru gorputzekin egin nuen arbola
sikuari, gero, eman nion odola,
bihotzetik ugari atera nuena.
Arrainen hegalak ziren bere sustarrak,
arrano zurien lumak ziren adarrak,
eta bere tronkua sugeen buztana.

Haritz bedeinkatua
adoratu nuen.
Nire belaunak
lurrean jarri
nituen.
Ordu hartan
nik eznenkien
zerk iharrosi
ninduen.
Haritz bedeinkatua
adoratu nuen.

Arbola bakarreko
harizti maitea:
Egun oraindik
eztuzu bete
urtea;
indar haundiz
apurtu duzu
lotu ninduen
katea.
Arbola bakarreko
harizti maitea.

Haritzaren adarrak
mugituz biziro,
aita nirea
balitz bezala
emaro,
behar nuen
bendizioa
partitu zidan
luzaro.
Haritzaren adarrak,
mugituz biziro.

Horko bidea gaitza dela,
ezta kamino zabala.
Harri zorrotzak daude hortik, minduko zaitzu oin-zola:
Basamortua,
arantz-ortua,
laga zazu berehala.

Etorri zinen haranetik
estrata luze batetik:
Orain zu zara itzuliko gauza guztiak utzirik,
lehengo estrata
itzali da-ta,
bide-zihor horretatik.

Frutu gozoric ezpaituzu
mendi honetan dastatu,
egi garratz bat behar dizut bene-benetan aitortu:
Gaueko izotzak
arantz zorrotzak
mertxiketan sartu ditu.

Udaberriko gau ederra
bihurtu zaigu gogorra;
elur zuriak estali du hemengo mendigailurra,
ta krabelina,
apain ta fina,
orain ezta mundutarra.

Lore guztiak usain gabe
geratu dira hementxe;
sasetako orri motza ikusten duzu kolorge,
eta limoiek,
laranja hoiek,
zaporea galdu dute.

Bihurtu zaitetz haranera,
hemen aspertu bazara.
Senda luzea har ezazu, begitu gabe atzera.
Zure gogo
ezta, gajoa,
itzuliko eremura.

Haritza, egun triste hartan,
hola mintzatu zitzaidan.
Libertatea lortu nuen katea apurtu zenean,
baina bihotza
geldo ta hotza
neukan nire bularrean.

3. Sendan eginiko gogoeta eroak

Animalia ederra,
gizon akabatua.
Lurreko jabe laztana,
zeruek maitatua.
Jaungoiko poteretsuak,
eskuz bedeinkatua.

Ezkeunkan izenik ere,
mendietatik zehar.
Erantzunik egunari,
egiten dugu negar.
Herririk herri genbiltzan,
tristuraz eta makal.

Gatazka hamorratua,
burrukaldi hertsia.
Buztina hilaren kontra,
genbiltzan izakiak.
Ilunpeko erreinutik,
agertu zen bizia.

Amak amoriotsuak,
aitak bihotz-gogorak.
Gurasoek elkarrekin,
bake ondoko gerrak.
Alimentatzen dituzte,
derrigorrean haurrak.

Galileako lurrean,
bizitzen ginen denok.
Andreak eta gizonak,
neskatxak eta haurrok.
Morroiak eta mutilak,
dira zerbitzurako.

Gizona ihes egiteko,
katigutasunetik.
Erdi bitan partitzen da,
gutziz engañaturik.
Gorputza eta arima,
erraturaz dabil beti.

Ingude-mailu artean,
hauzirik zaharrena.
Eztira konforme izanen
andrea ta gizona.
Burnia trabailatzeko,
behar da lan zekena.

4. Lizardia

Orain ez nago hor, eremu latz horretan:
Eznaiz itzuliko egundo sekuletan
abandonatu dudán harizti beltzera.
Senda erpinetik hartu nuen bidea;
sentitu nuen han lepoan ingudea,
baina ez nuen bihurtu bururik atzera.

Arbola batetik esan zidan beleak:
Zer egin duk horrek, zutik den abereak,
nire anaia maite arranoarekin?
Harrixka batetik, damu haundiarekin,
bareak zioetan: Anai sugearekin,
pisti basati horrek, zer duk horrek egin?

Makila batekin beleari kolpea
eman nion, eta heriotze dorpea
errezibitu zuen nigandik txoriak.
Handik berehala zapaldu ere nuen
nire abarrarekin barea, eta ez nituen
behazetan sentitu adur itsusiak.

Astiro nenbilen lizardi zaharrear,
haltura haundiko arbola baten pean,
trankil jazarri nintzen, atsedean hartzera.
Giza-itxurako zimu batzuk, haundiak,
ikusi nituen, eta beren geziak
jaurtikitzen zituzten zeruaren kontra.

Aldarri batzukin dantza bat egin zuten.
Zeru goibeletik trumoia zen entzuten;
haren oihartzunean ikusi ninduten.
Halaz ikaratu ziren denak biziro;
haien artetik bat etorri zen astiro,
eta nire aurrean belaunikatu zen.

Gizon edo andre, harnasa edo gogoa,
mintzatu zitzaidan zimuaren ahoa,
begiak altzatzera ausartu gaberik.
Goitik hasarreak honera ekarri zaitu,
zeruko bularra guztiz zauritu baitu
gure sineskeriak, itsu gaudelarik.

Zimua bazara orduan ni gizona,
 baina hau bazara, ni naiz jaungoiko ona,
 esan nuen tristerik nire kolkorako.
 Zutik jarri zaitez, egizu faborea;
 orain esaidazu zergatik hau jentea
 egun eder honetan dabilen hain txarto.

Nire hitzarekin erorten zen euria,
 adarren artean ere oinasturia:
 Ekaitz hamorratua zoan edonundik.
 Eta zimist batek piztu zuen laharra;
 urek amañatu zioten bere garra.
 Eguerdian dena zegoen ilunik.

Ilunpean loak ninduen guztiz hartu;
 biharamuna arte eznintzen jada itzartu:
 Hamiltegi batean aparte egon nintzen.
 Egun berriaren argiaren heltzean,
 animala batzuk zeuden nire aurrean,
 jainkoari bitina eskeiniak ziren.

Nire bekokian etzegoen izotza.
 Teilatu batean erramu eta ereinotza,
 nire gorputz gainean, zeuden hedatuak.
 Auspez belauniko, letariak kantatuz,
 gusentziari intzentsua botatuz,
 zimuek ziruditen abere mutuak.

Jaungoiko bortitza, guztirik haltuena,
 mintzatu zitzaidan zimurik ederrena,
 zure apaiz nausia izendatu naute.
 Basoan gauean hartu dugun ihiza,
 zuri zor dizugun ohore baten gisa,
 otoi, har zazu, arren, deus ukatu gabe.

Hemen dadukazu basurde izugarria,
 beraren ondoan orein maitagarria,
 erbia, galeperra, azeri maltzurra.
 Zuhaitzetik ere hartu dugu frutua:
 Mertxika gozoa, laranja doratua,
 sagarra, madaria, masusta ta intzaurra.

Eskuetan nuen hartu nire makila,
 erakutsi nien mehatxuz ukabila,
 ahotik hitz zakarrak zitzaizkidan irten.
 Espantuarekin zimutxo lotsatiak,
 otsoaren larruz zebiltzan basatiak,
 alde guztietatik eskapatu ziren.

Gorputz eta frutuak
pilatu nituen.
Ospel legorrez
fobera haundi
bat nien
irakezi,
tributu zikin
guztiak erre
zitezen.
Gorputz eta frutuak
pilatu nituen.

Gauzok ikusten diren
lizardi dollorra!
Munduan zerbait
bada zu zara
zaharra!
Nire lepoan
jarri zenidan
uztarriaren
gogorra!
Gauzok ikusten diren
lizardi dollorra!

Nire begi berdeak
eztira orain itsu.
Suak arinki
eskeintzak erre
baititu,
bere kean
nire gogoa
osorik nuen
garbitu.
Nire begi berdeak
eztira orain itsu!

Nik hartu nion osotoro
lizardi hari gorroto.
Zuzi batekin erre nuen arboladia dongero:
Gizonak eztu
erraz arteztu
bidegaberik egundo.

Zimutaldea su-garretan
zen kiskailduko benetan;
Beren hogenak pagatzeko honako mundu honetan,
okasiorik,
edo ziorik,
nik ezniez batere eman.

Nire atzean nenkusan nik
errauts mehea bakarrik:
Hondamendia, bakartate nardagarria, basorik
deseginena,
hondatuena,
agertzen zen edonundik.

Eta zeruan distizari
zauri gordin bat agiri...
Ene bihotza taupadaka ezpainetatik ihesi...
Nire odola
zoakon nola
ungentu bat zeruari.

Zapaldu nuen lur tristea
datza ondikoz betea.
Nire zapatok darabilte heriotzeko zortea:
Daukate oro,
zuhur ta zoro,
hondatzeko birtutea.

Nire aurrean agertu zat
estrata haltu mehar bat.
Derrigorrean hartuko dut estrata hori bidetzat,
patu oneko
garaiz heltzeko
behar nauen haranerat.

Eta buztinak, egunero,
galdetzen zidan argiro:
Zergatik doa beherantza ibiltaria aguro;
gutziz tristerik,
bizi gaberik,
uzten duzu dena gero.

5. Estratan eginiko gogoeta eroak

Goiko basoan elurra,
zuria da ta motza.
Errekaldean zimaurrea,
zikina bainan ona.
Gizona zutik munduan,
sugerik zakarrena.

Harrotasunez beterik,
ezkenkien zer egin.
Animaliak tragatu,
halare gizonak hil.
Izenez aldatzen gara,
haizeaz putziturik,

Mutantzak begiratzeko,
ezta asmatu denpora.
Zerren uraren erditik,
agertu zen buztina.
Haizearen deseotik,
agertu ziren urak.

Gure soldadoek gerran,
soinean harmadura.
Eskallera luzetatik,
igonik gaztelura.
Eskuetan ezpata bat,
hiltzeko zaldun hura.

Dontzellarik ezta aurkitzen,
gizonen joronetan.
Oitura zaharra izan zen,
leen artaxuriketean.
Nobioak elkarrekin,
egoteko gauetan.

Babilonian katigu,
baikeunden euskaldunak.
Idiak uztarri-pean,
ziren gure pareak.
Hantxe genbiltzen gu nola,
astoak zama-pean.

Lurpeko eremuetan,
sorginen biltzarrea.
Zeru-gaineko aireetan,
jainkoen hasarrea.
Itsasoko hareatzan,
deabruen barrea.

6. Iratze ederra

Estrata hertsia ekarri nau honera.
Liluragarria etzen nire egoera
zezen azkarrak zeuden iratze ederrean.
Bidean eznuen eguzkirik ikusi;
nire esku zikinok eznituen ikuzi
iheri igaro nuen hibai gardenean.

Nire odol beroa zerura igon zenean
ugari zitzaidan geratu bularrean:
Burutik oinetara zitaldtu minduen.
Arima nendukan elurraren parean;
iheri baino leen nire gorputz tristea
zimaurtetia bezain zikina zegoen.

Ardien artean agertu zen artzaina;
zaldiaren zelan zetorren behor-zaina,
esaten zidatela: Etoia, doitorra:
 Hil duzu gizon bat, eta haren odola
 oraindik daukazu esku bietan. Nola
 pagatuko diozu orain zure zorra?

Zerri-zainek ere irain egin zidaten;
unaiak zebiltzan arneguak esaten:
 Nundik etorri zara, haragi-jalea?
 Madarikatua izan zaitez betiko!
 Halako lehoirik inun ezta ikusiko.
 Dezagun hil oraintxe odol-edalea!

Gizonen eskuak eztu hartzen jainkorik:
lurraren gainean egintza ezinagorik
gure pentsamentuan ezta bururatu.
 Iraen artean gantzu batekin nintzen
 ezkutatu laster, eta arratseko ihintzen
 freskura politean nintzen desgorpuztu.

Eskuan gañibet, akuilu ta haizkora,
hiltzeko asmoekin zetorzkidan albora,
 baina etzuten aurkitu gorputz hila baizik.
 Nire arima berriz, lorez lore kantari,
 barre egiten zion jentatze gaiztoari,
 ezpaitzuten gorputza kausitu bizirik.

Demonio batek sartu dio buruan,
mintzatzen geratu ziren nire inguruan,
 harnasa bat bezala, infernuko gatzia.
 Dagoen lekuan utzi dezagun, eta
 hemendik eskapa gaitezen, pozoin eta
 maldizio hoiekin ezkaitezen kutsa.

Erori zen gaua abereen gainean,
izotza berekin ekarririk soinean:
 Espiritu guztien bildurgarria zen.
 Nire arima ere animalietatik
 sartu zen, biluzik ez egoteagatik;
 gauerdiko jeleri ihes egin zien.

Bildots mantsoari egin nion bisita.
Hartu nuen gero ardi galant polita.
 Ahuntzaren esnea nuen pozoatu.
 Hutsitu nituen aharien adarrak.
 Ebaki nizkion akerrari bizarrak.
 Abeltxeak nituen osorik larritu.

Behorra zegoen, zaldiaren parean,
ahalke gaberik, astoaren aurrean,
ema-galdu bat balitz, laket lizunetan.
Buztanetik nion tiratu zaldiarri;
irain itsusi bat niotsan mandoari:
Sakon sartu nintzaien aaide-kontuetan.

Heldu nintzen gero zerrien gorputzera,
eta kendu nion apoari makera;
haragi sendoalاک argaldu nizkien.
Buzkantza, lupua, odoleste gozoa,
urdaiazpikoa, urdaia, solomoa,
zizarearen gisan, guztia jan nien.

Katuari nion jan-arazi zimaurrea;
bisigu-zalea bihurtu zen zakurra:
Adiskidetu ziren amodio onarekin.
Oiloek zioten oilarrari kolpatu;
oila-lokak ere arraultzetan pikatu.
Ahateek hegoira zuten ihes egin.

Gau luze bateko bidaje latzarriak
barkatu zizkidan nire kulpa guztiak,
lixiba berri batez garbitu bainintzen.
Nire babesetik atera nintzenezan,
egun berri hartan, hiltamu latz batean,
animali guztiak akabatu ziren.

Laster sentitu nuen
egunaren hotza.
Nire ahoan
zapore siku
mingotsa.
Iratz artean
bilatu nuen
arinki nire
gorputza.
Laster sentitu nuen
egunaren hotza.

Eztut igarten nola
nagoen bizirik.
Aurrerantzean
eztut izango
lotsarik,
ezpailegoke
nire arima
gau hontan bezain
biluzik.
Eztut igarten nola
nagoen bizirik.

Bildur haundiagorik
 eztut erakutsi.
 Nire gorputzaz
 nintzen poliki
 ni jantzi;
 eztut eginen
 nire arima
 ezergatikan
 erantzi.
 Bildur haundiagorik
 eztut erakutsi.

Eta gizonek zerdukaten
 bidegabeok zer ziren;
 gizonen begi zorrotzean sekula ere ezpaitzen
 hangoa bezain
 heriotz ezain
 itsusirik presentatzen.

Gurekin dabil deabrua,
 sutan baitoa zerua.
 Arima gaizto etoi batek irauli digu dornua.
 Ezin geiago,
 egun baitago
 lur gainean infernua.

Deabruentzat bakarrik da
 heriotze bat, polita:
 Bilo guztiak tiratuka sustrai beretik kenduta,
 lepotik hartu,
 ahoan sartu
 urregorritzko taketa.

Deabru beltza hil dezagun!
 Egon gaitezen fededun!,—
 zioten, eta haien esanak entzuten ziren edonun.
 —Gizon ortutsa;
 haren gorputza,
 arin erre dezaiozun!

Handik joan ziren iratzera,
 nire gorputza hartzera.
 Kantu ederrak ezpainetik, otoitz luzeak zerura,
 poliki zoon
 bide gaiztoan
 gizaldea ni hiltzera.

Hara allegatu zirenean
 bildurtu ziren benetan.
 Nire gorputza etzegoen paratu nuen lekuan;
 espantu latza,
 izu garratza,
 zedukaten ezpainetan.

Ni banindoa kantaturik
galtzada legun batetik.
Zer egin nuen eznenkien, eztut jakin nai ezer nik:
Nire gauzetan,
azioetan,
eztago zuzenbiderik.

7. Galtzadan eginiko gogoeta eroak

Zer garen guk eztakigu,
inoiz ezta jakingo.
Anketan oinak ditugu,
lurretik ibilteko.
Besoetan esku finak,
gauzak erabilteko.

Gizonak eztu pausurik,
hil eztadin artean.
Hil bere iloba maitea,
egin du amandreak.
Ezta eguzkirik agertu,
egun hodei-artean.

Modu asko daude hemen,
odolak edateko.
Ezpainarekin edo-ta,
ezpata bitarteko.
Bidea bilatu dute,
guri gaztigatzeko.

Hibai ondoko landetan,
belar gizena dago.
Haurrok dugu gogorako,
askozaz nahiago.
Borobiltasun emea,
zorroztasuna baino.

Neskatxa garbiak dira,
hemendik desagertu.
Ezta dontzelleziarik,
inundik ere urratu.
Zerren alu-lore gabe,
neskak diraden sortu.

Erdaldunen ingudean,
probatu zen indarra.
Harriarekin entramak,
galduko ditu zerrak.
Atzo deserritu dugu,
esposa bat izorra.

Lamiak errekaldean,
urrezko orrazia.
Maradikatu izan bedi,
zerorren askazia.
Ematen ezpadidazu,
amaren artasia.

8. Lore-mendia

Orain hemen nago, lore-mendi honetan.
Nire gogoetak eginik, gailurretan
armenda loratuen parez naiz orain.
Orain eznaio han, lurralde hotz haietan.
Misterio guztiak ulerturik benetan,
nire arima eztago mirari baten zain.

Bidean hartu dut menturazko harnasa.
Eztaukat lehengo dudetako mataza,
askaturik baitago korapilotxo hau.
Hodei eta errainu guztiak urraturik,
sentitzen ezpaita inun sufrimenturik,
galtzada legun batek honera ekarri nau.

Arrosa politak, krabelina-liliak,
orkideak eta gardeni-begoniak,
baratz honetan daude mila lore eder.
Nire sudurra da osorik liluratu.
Etzait zentzu hori orain arte gustatu:
Orain borrez gainera eztaikit nik ezer.

Usainetan dator nireganantz bizia.
Landare-gogoak estaldurik guztia,
arimako zizare guztiak hil dira.
Intzentsu berriari arima zait usandu;
uhin urrintsuok usteltasuna jan du:
Ederki dit biziak ematen begira.

Pausa-leku hori nuen atzo hautatu,
gorputza ta arima egiteko mainatu,
ezlezaten eduki orbantxo batere.
Ungentuetatik hartu nuen gantzua,
arrats freskoari bota nion zantzua:
eznaiz egon inoiz bart bezain alegere.

Baratz honetara atzo nintzen etorri.
Kolare guztiak, beilegi, more, gorri,
lilietan zaizkigu agertzen hemendik.
Eta baratzainak izena dauka Miren:
bere begietan lore guztiak ziren;
dontzella da garbia, engaño gaberik.

Galtzada zelaitik nekaturik nentorren.
Ahatzirik neunkan iratze berde horren
hildoetan pairatu nuen pasioa.
Odolezko izerdi gorria isuri nuen;
pañolo batekin negar-tantak nituen
legortu: Urte beteko arnegazioa...

Amaitu zenean galtzada luze hori,
zentzu gabe nintzen lur gainean erori,
arrosadi bateko aihenaren kontra.
Neskatila honen besartean esnatu
nintzen, zidalako balzteo bat kantatu,
egungo oilaritean, txorien gisara.

Miren eder hori zen nire baltsamoa:
Esku legunekin ukiturik ahoa,
zer den bake narea erakutsi zidan.
Seinale bakan bat eginez sudurrean,
oroitu zitzaidan hil zena gurutzean,
predikatu zuena mundutik atean.

Bere besartean baratz zoragarria:
Ugatzak arrosaz, krabelinaz gerria;
arreba nausi baten nengoen altzoan.
Lore-mendia zen bere gorputz bikaina.
Nire gorputzean sartu zen baratzaina:
Eskerronez ninduen hornitu ariman.

Zekiat nor haizen eta mundik hatarren,
zekiat zer haizen, honera zerk hakarren:
Nire laguntasuna eskaintzen drauat nik.
Kontuz ibilteko diotsat anaiari,
iguriki nion ene maitaleari:
Eztrauat edireten gainean kulparik.

Hemen ere entzun duk, zabal, hire berria,
hitzaz esan duten gauza tamalgarria;
laborariak zeudek hi katigatu nai.
Jarriko drauate lepoan uztarria,
katea batekin lotuko zaik gerria:
Eginen haute gero mandoaren anai.

Hire aurrean duk zabaldu kaminoa;
eztuk ogia jan, eztuk edan arnoa,
bazekiat haizela egarri ta gose.
Mila legoako kamino hau, luzea,
ibili behar duk orain, ene maitea,
arinki, galdu gabe denpora batere.

Lore-mendi maitea
milikatu nuen.
Ezpainak hango
arrosan jarri
nituen.
Ederkien
ikasi nuen
usain gozoak
dastatzen.
Lore-mendi maitea
milikatu nuen.

Baratz laztangarria
harturik eskuan,
nire hegala
hedaturikan
airean,
beste gabe
paratu nintzen
herrietara
bidean;
baratz laztangarria
harturik eskuan.

Arriskuen aurrean
eznaiz bildurtia:
Apaindu nuen
hegaldatzeko
gurdia;
urrinetan
nintzen orduan
dupin-arteko
hordia.
Arriskuen aurrean
eznaiz bildurtia.

Solo artean landareak
galdu zituen loreak.
Aiher ziren bihotzetikan etsai etoiak, nireak.
Leku haletan,
ortu denetan,
soilik zeuden laboreak.

Ordu beteko letariak
esan zizkidan gariak:
Hoek dira landare motzek darabilzkiten sariak.
Eztut esango
direla hango
umetxoak martiriak.

Artadi luze legortuak
zarratu dizkit portuak.
Horrenbeste indarrrik eztu egin sekula artoak.
Neska-sorgina,
oi-erregina,
ernatu zuen ortuak.

Benetan dela ausardia,
benetan dela garbia,
polit, galant eta dotore, gorotz artean arbia:
Bere arreba,
bere izeba,
izorra den ahardia.

Egiazki da iraunkorra
moztu gabeko ilarra.
Badirudi hortz-agin gabe ema-galdu bat, zaharra.
Neska pottola
badabil nola
aingeru bat zerutarra.

Haundiegia hamorrua
hartu zuena porrua.
Nagel gorritz, orin beilegiz, zikindu zaio larrua.
Orraztu ditu
eta garbitu
bere biloen kirrua.

Konorte gabe dagoela
bere ortuan kipula.
Soinu gabe mutiko-dantzan entzun diogu txirula.
Bart arratsean,
bart iluntzean,
agatu zuen kaiola.

9. Kaminoan eginiko gogoeta eroak

Demonioen artean,
politena Belial.
Begi politikak ditugu,
galantak aurpegian.
Mundua konprenitzeko,
ezkara animaliak.

Gauza haundiak egiten,
ditugu lur gainean.
Eztago pizti batere,
inungo lurraldean.
Pentsatuko eztuena,
ezkarena erregeak.

Gizona atinik lurrean,
komunari begira.
Satzu jateko gogoak,
molde askotako dira.
Gorotzak eta gernuak,
eman dute begira.

Josepe arotza zen beti,
gizon guztiz prestua.
Senideek ta hauzoek,
franko estimatua.
Bere egitate denetan,
egoten zen zentzua.

Ema-galduak dabilta,
lixibatan sartuta.
Esklaba haren gorputza,
merkatuan salduta.
Eta bere arima aratza,
zerurako galduta.

Zerutik bart erori zen,
harri bat borobila.
Zeruen urdintasuna,
harriz dago egina.
Jainkoen usteltasuna,
dugu ostrailikia.

Gorbeia baino gorago,
askozaz goragoa.
Arginek egin digute,
harmore bat haltua.
Izena jarri diote,
apaizek itsasoa.

10. Herri-bitartea

Ezkutatu ginen gaztelu gaitz batean.
Maitaleak ziren etzan ohe berean,
baina guk ezkenuen bekaturik egin.
Gure oneriztea ezator haragitik;
larruko orduetan ezta gauza politik.
Bakarrik nai genuen egon elkarrekin.

Herri-bitarteko alkate nagusia
etorri zitzaigun; senideen hauzia
ekarririk: Baneunkan judizio berria.
Berekin zetortzan: arotza, igeltserua,
zapataria ta baita erlojerua,
lege-gizona eta errementaria.

Bakoitza jezarri zen kadira batean:
Lege-gizona ta alkatea ezkerrean,
apaiza, dendaria, berriz, eskumatik.
Esan nien: Jaunak! Abere-tratueta
bazatorzkidate, esanen dut benetan:
Eznaiz merkataria, eztut erosten nik.

Agure-biltzarrak mandatari, honera
bidaldu grauzkitzu, zerorri galdetzera
Jainkoaren semea egiaz bazara.
Eztut inoiz ere esan horrelakorik,
baina munduetan gizon gertuagorik
kausituko eztuzue, ez joan aurrera.

Apaiza altzatu zen berehala hasarrez.
—Birao egin baitu—, esanik deiadarrez,
—apurtu behar ditut ene soinekoak.
Gero niri esan zidan: —Zeruetako
ateak eztira ideki zuretzako.
Zure ugazabak dira jaungoiko faltsoak.

Errege bazara, edo Jaungoikoa;
zure predikua mundu honetakoa
ezpada, orain bertontxe esan behar duzu
zure potereak, gizon-gainditasunak,
eman noik zizkitzun. **Eta nire erantzunak**
gutxi tardatu zuen: Ez nik, zuk diozu.

Gero altzatu zen lege-gizon maltzurra.
Hortzak irriturik, egin zidan agurra,
sakon sartu zidana barnean ziria.
—Eztago jainkorik legearen aurrean,
eta gizon batek egiten duenean
hogenik haundiena ezta miraria.

—Preso omendaukazu gaztelu gaitz honetan,
dorre meharrean, dontzella guztietan
hoberena, ederrena, neska garbiena.
Haren ahaideek hauzia dakartsue;
judikatu gabe kondenatu zaitue;
behar duzu laguntza, aiskide batena.

—Etor bitez orain honera lekukoak;
hontaz piedatea euki beza Jainkoak.
Preso dagoenaren betorzkigu ilobak.
Zetortzan: Sei ziren, sei aingeru dotore,
eta etzidaten eman ezain amore.
Hain antza dohatsurik etzeukan izebak.

—Ohostu zenuen gure izeba maitea.
Egun hauetako baratzaren tristea!
Eztaukagu jadanik norekin jokatu.
Hau egin digunak merezi du hiltzea.
Ezta gauza erreza beroni barkatzea,
osin ilun batean hamildu baikaitu.

—Probuak itzazu presenta zure alde.
Perpaua guztia izanen da debalde;
epaia eman gaberik kondenatu zara.
—Galdetzen bazaio andregai nireari,
berak esanen du zergatik, hegalaria,
ihes egin genuen gaztelu hontara.

—Gurutze batetik zintzilik hil artean
josiko zaitugu biharko goizaldean,—
mintzatu zen hozenki epai-emalea.
Etzaitezen egon bakarrik tormentuan,
beste aldetikan josiko dugu orduan,
burnizko lokarriez, zure maitalea.

—Geiegi duk, Jauna, ene oneriztea;
bildurgarria duk, ezain, heriotzea,
indak indar haundia, ahul duk usoa!
—Aingeru guztien bizitegi erdian,
aitaren aurrean, biharko eguerdian,
izanen naiz betiko zure esposoa.

**Gure gorputz argalak
desegindu ziren,
leze batera
astiro jatsi
baikinen.
Bizkarrean
gurutze hura
biok eraman
genuen.
Gure gorputz argalak
desegindu ziren.**

**Arbola artez zuzena,
gurutze pisua.
Beti betiko
izanen zara
gurtua.
Seinalea,
ezaugarria,
oroitarria,
leinua.
Arbola artez zuzena,
gurutze pisua.**

Imajina bakarra,
santu biribila.
Zeure izenean
eginen dira
eun mila
bidegabe
eta ezpataz
hutsituko da
magina.
Imajina bakarra,
santu biribila.

Zutirik dago gurutzea;
hurbildu zaigu hiltzea.
Gure oinetan algaraka arinki doa jentea,
gure aurrean
dagoenean
presente heriotzea.

Gaurko goizean borrreruak
zabaldu ditu zeruak.
Hauk dira nire suin-erranak, nire erreinuko primuak.
On deritzalet.
Mandatu haiek
lotu zituzten munduak.

Nire juboia ta alkandora,
galtza luzeak ta fraka,
Mirenen gona zetazkoa eta atorra polita:
Ebatsi dute,
oostu digute
gure jantzia barreka.

Apostoluak eztoazi
niregandikan ihesi,
nik esandako kantikarik inork ezpaitu ikasi.
Hainbat amore,
hainbat fabore,
ezta sekula ikusi.

Nire bularrak urraturik,
geratu nintzen bakarrik.
Asmo onetako hondamendi hontan eztaukat zergatik
iraun geiago.
Arima dago
gorputza kendu nahirik.

Maitaleari esan nion:
—Neska maitea, zer dion?
Heriotzeko orenean, bekar Jainkoak egun on.
Bildur, herabe;
erantzun gabe,
bera isilik zen egon.

Hatsa zitzaidan aienatu,
hodeiak ziren urratu.
Inor munduko hondarretan ezta hainbeste erratu.
Nire gainean,
nire atzean,
guztia zen akabatu.

11. Requiem

Nire arima hegalariaik
gozatu baitu zerua,
LURPEAN DATZA EHORTZIRIKAN
NIRE GORPUTZ USTELDUA.

Orain eztago nire barnean
lehen neunkan hamorrua,
huts-hutsik nago nola bainintzen
ijitoen gatilua,
ta karutean diamanteak
saltzen diren merkatua:
LURPEAN DATZA EHORTZIRIKAN
NIRE GORPUTZ USTELDUA.

Nire hilobi gainean hasi
dela kimatzen kardua,
bere sustarrak dit kilikatu
nire belaun zurrundua:
Nigana heldu baitzait hozenki
ez-mugitzeko ordua,
LURPEAN DATZA EHORTZIRIKAN
NIRE GORPUTZ USTELDUA.

Orain eztago nire gorputza
inolare biluztua;
nire tunika baita oraintxe
maite ninduen mundua,
nire arima ezin legoke
ezergatik lotsatua,
LURPEAN DATZA EHORTZIRIKAN
NIRE GORPUTZ USTELDUA.

12. Deskantsuaren bitartez

Etxean bezala gaude
orain arrokartean.
Adiskideak gara
egintza bakoitzean
Joane eta Miren,
altzipresen artean
usteldu garenean.
Nola diren luze
altzipresak gauean!
Hilotz ustelek elkar
maitatzen dutenean,
ezta diferentziarik
hezurrutsen artean.

Mila gezur esan zigun
atzo gure maisuak;
gizon hilak ezkara
gizon eskolatuak:
Ikusten ditugu
beraren liburuak,
nola abere mutuak
ikusten dituen
goizaldean zeruak,
noragino diraden
jaditsiko primuak,
edo atzean hildoak,
goldeak markatuak.

Gure maisua izan da
esperantza gaiztoa.
Aspalditik da hori
gure amonaxoa;
guztiz ezta da
beti bere ahoa;
baina gizagajoa
oso makal dago,
herbalkeriak joa.
Amonarik eztaukat;
horregatik otsoa
hurbildu zitzaidan niri,
makurturik lepoa.

13. Partiera

Atabute honetan ehortzirik nago.
 Nire gainean lauza pisu bat baitago,
 ezomendut bururik kanpora jasoko;
 izarretako keinu batere ikusiko,
 airerik hartuko,
 musu bat emango,
 lorerik moztuko,
 haragirik jango.
 Eznaiz egon hobeki inun, hemen baino.
 Eznaiz inola egundo,
 belanubiko jarriko.
 Pozkarioa ezin liteke
 jaditsi jada gorago.
 Amorioak egun honetan
 eztu niretzat balio.

Nire errai guztiak usteldu dirade:
 Barrabilak, ugatzak, giltzurrunak ere.
 Nire hezur oriak agirian daude.
 Iluntasun honetan batera gaode
 Miren ta Joane;
 bakarrik garade;
 elkar dugu maite.
 Baina halaz ere
 ilunpea ta biok ezkara adiskide.
 Airea izanik ilunpe,
 argirik ezta batere;
 eta begiek bihotzetara
 heriotzea dakarte.
 Heriotzea, amorioa,
 ezin elkartu litezke.

Hezurrok egon dira hilobiz hilobi.
 Gauza guztiak ditut jadanik ikusi.
 Eztut nire bidean ezer erabaki;
 eta gure aurrean munduak agiri,
 hozen eta argi,
 eder eta garbi.
 Eta bihotzari
 enadak, kantari,
 Melodiak esaten dizkio legunki.
 Enada beltzak emeki
 okotz honetan, ugari,
 musu bigunak, laztangarriak,
 eman zizkidan neroni:
 Ezta sekula amorio bat
 ezainagoa estali.

Moredinek eztute entzun ene kanta,
aginetatik irten didan hortz-garraska,
durrunduz erakusten duena ene kasta:
Etzen honen kexati izan gure aita;

etzen izan, baina
nire damua da
ta nire tristura,
iluntasuna ta

isiltasuna nire etsaiak baitira.

Lore guztiek aginka
edan zidaten odola;
haragi-ustu ninduten gero
sagu bat banintz bezala,
haek katu bat bere aitarik
ez ezagutu duena.

Lauzak ene burua etzidan ukitu,
baina nire gainean du haunitz pisatu.
Nire presoia zela ezin dut ukatu,
naiz ta bazen handikan astiro mugitu.

Mintzul eta mutu,
sogor eta itsu,
geldi ta katigu,
orduan geratu

nintzen, inoiz harriak kemenik ezpaitu.

Harri lodia altzatu,
nire kateak apurtu:
Libertatea aho-zabalik
ederki nuen gozatu,
argi biziak nire begiak
zituenean urratu.

Biziak eman zigun seina bihotz eder;
heriotzeak bana ezkutuko bazter.
Kondenatu ginduten zentzuaren partez;
Urkamendira ginen biok joan artez,

geldiro ta nekez.
Ezkenuen hartzen
parterik han, zerren
gure borroeroen

biotza zen humila, gogor, aratz, ustel...

Eta zeruan, nabarmen,
gure belaunak zurruntzen...
Ezta komeni, ene maitea,
hain bildurtiak izaten.
Enekin erdu; errautsak laga.
Lurpean gera etzaitz.

Eztut ene laguna iratzarri egun;
 melodi atsegin hau etzaio ezagun.
 Esaten diodanik ezti ezer entzun.
 Borondatearekin egin diot eztul;
 baina hain da zuhur,
 hain da begi-makur,
 hain da bihotz-legun,
 ezen bere sudur
 motzak eztuen egin usainik kontentuz.
 Galdetu nion ze moduz,
 arneguaren podesuz,
 hegaz eginik igan liteken
 zeruetara Berzebud,
 eta Jaunaren barkazioa
 irabaz hantxe mosu-truk.

Hamar urte honetan eztut dantzan egin.
 Ezta inor etorten batera nirekin.
 Hemen gentzazin biok, errautsak itorik;
 Gorputz hilok eztugu hartzen harnasarik.
 Oraintxe badakit
 ederki, zergatik
 maite zaitudan nik.
 Ene andre polit:
 Zure ezaguera etorri zait astiz.
 Eta etzaude bizirik.
 Zure usainak kendu dit
 zuga jarrita neukan fedea.
 Eztut igarten noizdanik
 aingeruaren begitarteak
 alde egin zuen zugandik.

Zure gorputza dago orain atinik hor:
 Usainik zakarrena kanporantza dator.
 Eztut igarten nola naizen horrela egon,
 itsusian sarturik, ederretik kanpoz.
 Ongi derizkiot
 zure arima motz
 horri, zerren inoiz
 aireak eztion
 ezein gorputz hileri hain luzaro itxadon.
 Bultzatu naute ostikoz.
 Kanpoan nago betikotz.
 Ere mu hori izan da beti
 harrixka artean txit elkor,
 eta euritea datorrenean
 orduan ere bai legor.

Erori da behera berriz lauz-harria,
estaldurik betiko neure maitalea,
lore-mendian hartu nuen begonia,
hainbat maitatu nuen Mirentxo maitea,
dontzella garbia,
ukitu-gabea,
hibaiko lorea,
mendiko txoria.

Eta dolore haundiz datorkit airea
esanik: Hator, librea;
ezagut hezak hodeia:
Horrek eztakik mundua dela
haundia eta zelaia?
Baina bihotza, errauts eginik,
han zen geratu, tristea.

Zimaurrek bortitzarekin landuriko ortua,
honek oparo digu emanen frutua,
ta da udaberrian guztiz loratua.
Hori gertatu zaigu. Gu bezalakoa
delako mundua.
Da Miren gozoa,
Joane baitoa
ihesi. Onartua
izan bedi zimaurrea, benedikatua,
zerren bestela zerua
izanen zaigun galdua,
ta zerumuga ezagutzeko
daukat gurari gertua:
Ez naiz biziko zapaldu arte
zeruetako zolua.

14. Arbuioaren bitartez

Ukitzen nauten eskuek
naramate gorantza.
Behera erorteko
eztaukat esperantza;
horixe gertatu
zitzaidan herrirantza
nindoanean, antza.
Eztute ezagutu
neronen mendekantza.
Eztut estimatuko
beren adiskidantza,
arima pisua baitut,
ta noa beherantza.

Nire etsaien eskuak
 usain zikinok dira,
 eskeintzen didatenak
 orain munduko jira;
 eta joan behar dut
 Eldorado berrira:
 Egiazko Palmira
 horretan diamante,
 opaloak balira,
 harri preziatuak
 ederrenak baitira,
 ez nintzake itzuliko
 inoiz lore-mendira.

Urregorritzko etxean
 badago edertasuna,
 baina berunezkoan
 tristura bat, astuna,
 edozein gizoni
 demona behatzuna.
 Hau da nire fortuna,
 egunero galtzen
 nauen mingostasuna.
 Hori da egunotan
 galazitzen diguna
 elkarrekin egotea.
 Hau da garraztasuna!

15. Judizioa

Arima penatuak afusilatuko
 dituzte arratsaldean. Eta belaunbiko
 Goya miragarri bat kemen gabe dago;
 eta bere kapela zuen erauntziko
 burutsik balego.
 Ongi jauntzi, edo
 dotoretu gero,
 daduzkan soineko
 apainekin. Arima penatuak dio:
 Hori ezpaita inozko,
 ez utzi, bada, geroko.
 Fusil haueri joran bizian
 egon natzaie espero.
 Nire tristura ezin liteke
 erori jada berago.

Nire etsai zikinek juntatu gaituzte,
baina hilerrietan separatu dute
gure amorioa, ezpaita posible
arimak maitatzea gorputzikan gabe.

Hau delako gure
asturua, triste:
Kaliza hau bete
gainez egin arte.

Bidegabe honekin eznaigo konforme.

Mundua ezta alegre:
Eztut ukatu beinere
Eztakit ongi zergatik eman
nuen bizitza hain merke;
orain eznuke mendira igoko
nire etsaiak hil gabe.

Etsaien kontra nago erruz arnegari,
eman zidatelako ondiko ugari.
Aingeru Serafinek akerra dirudi,
deabru Belialek epetxa kantari.

Eta Dostoiefskii
jaio ezpaledi,
eznioke Prousti
barkatuko hori:

Zergatik gizonari eztion jarraiki.

Picassok ere Goyari
kentzen dizkio humilki
mundu honetan bizi izateko
izan zituen gurari
guztiak, eta beste hainbeste
gertatzen zaio Mozarti.

Bihotzean sarturik daukat mendekantza:
Picasso, Proust ta Bartok damutuko dira.
Hasarre haundiz noa orain haiengana,
besapean zuzia, eskuan haizkora,

ahoañ labaña
eta gañibeta.
Hau da nire harma
poteretsuena:

Saihets-artean dudan arbuio sakona.

Honekin diet bihotza
erdibituko nik, eta
egunsentia datorrenean,
Gernika balitz bezala,
Parnaso berri hori negarrez
orduan geratuko da.

Heldu nintzen haraino, eta begiratu
 nion nire bizitza hain doilorki hartu
 zidan eskribau hari, eta nuen damu,
 hain jente makur hura bainuen tratatu.
 Mendekantzak ditu
 hamar mila musu,
 eun mila ta piku
 begitarte mutu:

Eta nik bat bakarra behar dut hautatu.
 Gizon guztiek arnegu
 egiten dute: Adizu!
 Zure maitea mendekatzeko
 gura bakarra dakarzu,
 edo naiago duzu dirutan
 egin duguna kobratu?

Hauzi zakar hau ezta konponduko legez.
 Honela uste duenak egiten du amets.
 Mendekantzok irteten didate aldrebes.
 Goizaldean bazkaldu nahi nuen plater
 bete bihotz ustel,
 apaltzeko gibel
 batzuk oso zimel.
 Orain eztakit zerk

sabel-darraio zirdin hau didan ekarten.
 Gora-galea ematen
 didate beti gizonak,
 ta batez ere arratsaldean
 sakon lo egin ondoren,
 zerren orduan karitatean
 eztut egundo pentsatzen.

Zerk bultzatu ginduen eztugu jakin guk,
 zueri gu jasoten itsusiki gurutz
 artez hartan, ta guri, indarrak ukatuz,
 amore ematen; eta ongi dakit egun,
 edo ezagutzen dut,
 eginikan zurrust,
 ezin duzula zuk
 arima para zut,

zerren niri gertatu zitzaidan hau erruz.
 Arnoarekin hordituz,
 edo gaznekin asetuz,
 ezin liteke inolaz ere
 zede gerturik ezagut,
 arima itotzen baita, gorputza
 dagoenean kontentuz.

Belaunika zaitetze! Edo bestela nik,
heriotze osteko eremu beltzetik
pauzu geldiarekin honera etorririk,
eztizuets emanen batere atsedetik.
Nago penaturik;
ezta arimarik
nekatuagorik
agertzen inundik,
eztare infernuetan kondenatzen denik.
Para zaitetze zutirik!
Etzakuskitet damurik.
Eztakizue zuek egiten
nire aurrean otoitzik?
Gauza egokia da hori beti
denarentzako bizirik.

Haek zeuden negarrez, igurikitzen noiz
deskargatuko nuen haizkora hain zorrotz
hura beren buruen gainean, zerren bost
urtean egon ziren nire zai, ondikoz
beterik. Hamabost
eliz-, lege-gizon,
erlojeru, arotz,
errementari motz,
alkate, nekazari eta igeltseru on.
Nire inguruan guztiok
zeuden negarrez: Tristeok,
ai, gure triste, esaten zuten,
ai, gure gajo, pobreok!
Eztigutela zendu artean
pazienteki itxadon.

Zeru gorena dago hodeiez bete.
Gure barnean ere badago hodeia.
Fabore izan genuen orduan legea;
orain apurtu dute gure kodizea.
Epai-emalea
datorkigu, ea
nolako fedea
daukagun. Gurea
erabakita dago. Astuna nekea!
Gizona izanik txikia,
adimentua hertsia,
ezin pentsatu baitezakegu
zein den izanen amaia,
eztezaigula ezer ofrez
ezpada heriotzea.

Egunean iraulten egon da gorua,
erramu freskoekin eginez koroa,
apainduko didana gogorki burua,
ezten inor ni bezain ohoreztatua.

Gauean dornua

eztago lotua:

Nai dute estatua

bat oso haltua

herriko plazan jaso, benedikatua

izan dedila maisua,

gaur dagoena itoa

hainbeste jente artean, eta

baita harnasa kendua,

zerren jainkoak baino askozaz

da bera prestuagoa.

16. Adorazioaren bitartez

Amaitu ginen lekuan

egin dute kapera.

Ezta pentsatzekoa

gizonen bukaera:

Erori zitzaigun

apurturik lurrera

jan genuen platera

mila zatitan. Dut

ezpondatik atera

erregalatu nizun

zilarrezko baxera:

Erlikitzat egun dute

eraman aldarera.

Zure memoriak egin

dituzte gaur elizan,

eznadien hasarra

ostopo baten gisan.

Ezti-makatza da

aurkitua kalizan

asturugaizki izan.

Eztute ezein gauza

deseginen astiz han,

espantuz eta urduri

dabiltzalako prisan.

Hilen dira, berenua

dagoelako zizan.

Eztizu penarik eman
hortikan ikusteak
barkazio gabeko
kondena-gai tristeak?
Niri bai, haundia.
Eztiotsu legeak
erreinuko erregeak
hil behar duela,
zerren bere andreak
adar haundiak jarri
dizkio, bai, luzeak?
Eztizu ajolarik izan
gizon-kondenatzeak?

17. Mendekantza

Elizatar honetan orain ezpanengo,
elitzaidake inola gogora etorriko
zure oroitzapenik edo geratuko
litzake lore gabe etor zedineko.
Barren edo kanpo,
garratz edo gozo,
eztu pausatuko,
ez oheratuko.

Nire memori onak ezin daidike lo.
Nire negarrak eztio
kontsoluari deituko.
Ene maitea, ene laztana,
zu gaberikan eztago
mundu honetan zori gaiztoan
alaitasunik neutzako.

Etzaitezte, mesedez, orain hainbat pobre.
Zuen bihotz urria aberats zazue.
Letaria hauekin lasai etzaudete.
Haragidun gizona benetan da triste.
Eztauka batere
egiazko fede
edo karitate:
Guztia da atzipe.

Zerura jadisteko esperantzak ere.
Miren eztago presente,
betiko dago ausente.
Zuen otoitzok eta erreguok
egiaz dira debalde.
Urrikalmentu gizon-zalerik
eztut inola nik gorde.

Etzaitzte, pobreok, oraintxe defendi;
 nire goikotasuna eztadin ofendi;
 dezazuen ederki zer naizen entendi;
 dezazuen agintzen dudana obedi;
 honera nator ni,
 haltu eta haundi,
 bortitz eta egoki.
 Errezatzen hari
 zarate, gero nadin zuetzaz urriki.
 Ezer ez eska jaunari!
 Biotza daukat hain urri...
 Zuekandikan ezabil-eta
 egun honetan ihesi,
 nire haizkora, nire arbuioa,
 doazkizue hegazi.

Nire hustasunaren barnean, harrika.
 heiagoraz, egiten nuen gogoeta;
 nolako gastigua zen egokiena
 nire borreroari emateko; eta
 ezin nuen pentsa
 beste ezin gauza:
 Talion izanen da!
 Behar dut babesa.

Barnean duten oro nai diet atera.
 Hau da zuentzat morrontza:
 Nire hitzari egonda,
 ezin igarri zein den emanen
 zaitzuen azken parada.
 Enetxo, zuek urrikarriok,
 banaukazue prest jada.

Orduan hasi nuen, gogor eta itsu,
 nire burrukaldia: Geratzeko kitu.
 Beren larruetatik arin nintzen sartu,
 eta errai guztiak nizkien altzatu:

 Garunea kendu,
 hesteak ohostu,
 bihotza zabaldu,
 giltzurrunak moztu:

Gizonaren bularrak labirintu bat du.

 Baina ez nintzen ez, galdu:
 Gauza guztiak aurkitu
 nituen beren leku gertuan,
 eta kanpora botatu
 nituen denak, erroiek izan
 lezaten nundik gizendu.

Arimaren erraiak ebatsi nizkien,
pena litezen denak munduan dolorez.
Fede, karitatea, esperantza kentzen
ausartu nintzen nire nekearen ordez.

Badakit kobratzen,
baina dirutan ez.
Deabruak, erren,
egiten du amets:

Erroiaren antzean ederki da asetzen.
Inork eztaki negarrez
bere garaitza hospatzen.
Gizon etoiak hutsitu ditut
mendekantzaren ohorez.
Hoiek Mireni zioten zorra
kitatu diet ongien.

Burrukaldi haundia gaur irabazi dut;
etsaien harmadurak errez hautsi ditut.
Eta nire nekea ezin diteke neurt.
Eskumako belauna daukat hogeï apur.

Egin diot agur
lehen neukan gorputz
osoari. Ta gaur
eztakit jada deus,
ezpada eztaukadala ezcin saihets-ezur.
Aginak galdu dira erruz.
Okotza ere bertan utz.
Nire zauriak sendatutzeko
jezarri nintzen atabut
baten gainean, malda goreea
eztadin izan hain biluz.

Begiratu ere nuen gatazka-lekutik,
eta eznuen ikusi batere hilotzik.
Ezta egon gizona inoiz hain bizirik:
Ni hil arte ezta egon halako gizonik,

hain bizitzen denik.
Eztute nekerik,
daudelako hutsik.

Merezi nuen nik
eskerrak lizkidaten bihotz-bihotzetik.

Orain eztago itzalik.
Ezta zeruan goibelik.
Beren aurrean ezta kausitzen
lehengo behaz-toporik.
Hoek ibili litezke orain
sufritu gabe mundutik.

Nire hezurretako zauritzar sakonok
medikuntza-legean ezin dira konpon.
Materia zikina bertatik zerion.

Adiskide mamia nendukan Derion,
mutiko guztiz on,
hemen balitz egon...
Eznengoke pasmoz
zikindurik inoiz.

Sendatuko balizkit oraingo zauriok...

Falta zaizkidan hezurrok
eztira ikusten lurreon.
Gora begira nire begiak
ikusten dute derrigor,
zer zen jazoko gizon artera
haizkora gabe banentor.

Eta ikusten dute han goian bestia,
lengo gizon beteek hamorruz jarria,
oraingo gizon hutsek bera jaurtikia,
hamiltegi batean azkar eroria,

lepo ebakia,
buru itzulia,
hatzamar gabea,
agin aterea,

antolatzen duela infernu berria.

Ahora dator barrea,
ezpainetara irria.
Errez izan da higuinduaren
harmak lurrera jotea.
Ehortz dezagun bein da betiko
gizasemeen etsaia!

Nire gorputza eta odol berotsua...
Hezur batzuk oraindik... Ezpaitzen naikoa!
Hau da gizonakandik dakardan kontua.
Gizateria izan dadin salbatua.

Naizela maisua...
Gaucan itsua...
Badator ordua!
Nire erlojua...

Oraindikan aldean baitaukat burua!

Bildots berria, mantsoa;
Jainko bortitza, haltua:
Zuri eskerrak, ordu honetan
dago geugana heldua
joran bizian eduki nahi
genuen salbamentua.

18. Grinaren bitartez

Nire maitalea dago
etzanda lauza-pean.
Bestiarik eztago
ezein duda gabe han.
Garbia da dena
Mirenen gorputzean.
Piztu dadin artean.
Hilotzen artetik
jaiki dadin artean.
Ezta gutziarik
beraren bihotzean.
Zein ederki egoten den
maitearen aldean!

Joane dago indar gabe
gizonari begira.
Sakon sartu zitzaidan
bihotzean kupira.
Munduko gizonak
manaiakorrak dira.
Esaten diet: Tira!
Ta tiratzen dute.
Hau da nire kadira,
ilunpeko txinparta
guztietan distira.
Zein pozik bihurtzen naizen
orain lore-mendira!

Zer eginen zenuke zuk
hegartzina bazina?
Kabiarik eznuke
ezpanintz hegartzina.
Etxean sarturik
dadukat bake fina.
Etzara pospolina.
Baina bai hamabi
ostoko krabelina.
Nire Miren maiteak
dirudi erregina.
Dotoreki sartu zidan
harenganako mina.

19. Azkenengo besarkada

Mirenen maitasuna daukat haltuago
zerupean dagoen ezain gauza baino.
Munduko gizadia salbaturik dago.
Orain ezta problema, ezta misterio,

Joanerentzako:
Argitan dago oro,
agiri ta klaro.
Eta guretzako

airean ibiltea hegazi da naiko.
Ai, ene Miren inungo!
Zure gorputza nun dago?
Atsegin guzti guztien madre
orijinala, gorago
zure imajina alztatutzeko
palankarikan eztago.

Nire zauri gordinak sendaturik gabe,
handikan jaiki nintzen, zerren ezta nire
gurari nagusia ezergatik ere
bakarrik egotea. Hori da debalde.

Maitea, nun zaude?
Negar egin dute
larrosek, ez barre.
Bestea da beste.

Usainen akorduek hara naramate.
Ez emanikan amore,
oro ukatzen didate.
Hara joateko dagozkit hoek
birtute bigun bi galde,
ta baldin nire hezurak hausten
bazaizkit ere bai eske.

Ta urrats geldiarekin harantza noa ni,
nire kontra datorren haizean iheri;
pisuarekin ere nago burrukari.
Mirenek itxadoten didala banenki...

Baina etzait hori
gustatzen neroni:
Oraintxe hezur bi
lurrerat erori...

ionela ezin liteke aurrerantza segi!
Eznaiz atzera itzuli;
eztut indarrik eduki.
Altzipresaren kerizpe beltzak
ikusten ditut hurruti:
Haraginoko indarrek izan
beharko dute geiegi!

Eztut orain artean bilatu nun pausa,
bidearen luzea eztakidan luza.

Bidean dagoena ezta nire gauza:
Nire asmoa izan da hobiaren lauza
gogorkiro altza
baldin al banenza
oraintxe gorantza.
Baina hori ezta

hilerrira nakarren zapore garratza.

Haragi gabe, han datza
nire Mirenen gorputza:
Al banintzake nire hezurrak
hezur hoietan deskantsa...!
Hau da benetan eskapu gabe
gora naraman ametsa.

Har-lauzaren azpira nuen begiratu,
emanik lehenbizi errautsean musu;
Miren nuen honela auspez adoratu;
bere behatz-artearen ere milikatu

nai nuen, setatsu;
oin-zolak ukitu,
orpoak laztandu,
belaunak topatu:

Hamabost egunean bertantxe geratu.

Bere ankartearen maitatu,
eta gerria berotu;
bere petxua behin egon zen
saihets-ezurrak hotzitu,
ta bere agin zuri-zuriak
hamorru haundiz apurtu.

Harria gora jaso bedi, esan nuen.

Bihotza taupadaka, begiak negarrez.

ETA EZNUEN AURKITU BARRENEAN EZER!

Iharrausi ninduen gertaera harek,

nire buruaren
barnean dolorez.
Hermita hau leher
bezate trumoiek!

Eror bedi lurrera ahalik lasterren!

Aurrerantzean inoiz ez!
Ezpedi torre hau ager
gure memori flakoan, eta
salbatu diren gizonek
Jaungoikoari dieten zorra
paga bezate halaxen.

Eznenkien zer egin, arima nun ortus;
 munduan daudelako mila ta bat gorputz;
 zapatarikan gabe, guztiak zapalduz
 Mirenen bila joan behar dut arneguz.

Hau da nire gurutz
 pisuena! Jesus!
 Jainko gabe zeruz
 zeru gurutzatuz!

Nire desesperantzak esperantza dakus.

Inoiz eznezan bertan utz!,
 eskatu nion, humilduz,
 lore-mendian, ta baita ere
 golgota-mendi hain biluz
 haretan. Eta joan nintzelako
 doakit orain mendekuz.

Bizirik eztuena ezin liteke hil.
 Baina honera ezkeru eztut hori jakin.
 Mirenen heilagora hodeietan dabil.
 Nire oroitzapenak barnean dauka min.

Alegre banenbil
 batera harekin...
 Mundua biribil,
 konprenitu-ezin.

Paradisu bat nahi dut, han gaitezen bil!

Egintza bakan hontan, nik
 eztakust argibiderik.
 Bere krobitxet zuri garbia
 lohi zikinez beterik
 lurrean datza, eta negarrez
 goratu nuen bertatik.

Malda gorea dago nire aurrean, hor.
 Gizona nintzenean sei urtean egon
 nintzen eremuaren akordua dator
 nire gogora, eta intzirinaz diot:

Bazekiat gogoz
 hire bide zihor
 guztiak nola igon.
 Berak berriz diost:

Ausart hadi etorten; begira natzegok.

Hariztiraino heltzekotz
 urteak dira hamabost.
 Harantza noa, zerren Mirenen
 hezurak dauden mendion,
 bide bateko seinale batzuk
 harantza naramatenok.

Eznaute enteratu zein den mugarria,
nun bukatuko zaidan hemengo bidea,
zein den Mirenek hartu duen portalea.
Bainan eztit ajola: Nire guraria,
nire gutizia,
laster gozatzea
da nire maitea,
zeinen aurpegia
oihal aberatseon dakardan jarria.
Bera da Salbatorea,
ni Beronika berria.
Birjina Miren dultze gozoa
gurutze bati josia,
zeru berrira igon zenuen:
Hauxe da nire gloria!

Azkenengo mendia: Badakust ortua.
Atzean da betiko arbola sikua.
Bidean utzi dugu gure arrastoa.
Nahi duena gure atzean bijoa!
Banaiz nekatua,
ta doloratua!
Mendia haltua,
gizona flakoa...
Honera datorrena eztela zimua!
Azpian daukat mundua.
Ez goian berriz zerua.
Hezurrik gabe azkar erori
zait orain nire burua:
Aire naizela haize batean
Mirenen bila banoa.

20. Ditxaren bitartez

Besarkada eder batez
orain juntatu gara;
horregatikan nintzen
igan zeruetara.
Gertatu nahi dut
egiazko aldara;
badaukagu nun para.
Ezkontza berri bat
dezakegun prepara.
Haizeak berak dauka
barrenean ikara,
etortzekoa delako
orain gure elizara,

Mundutarrek adoratu
bagaituzte ere, nola
suntsituko da gure
maitasunaren zola?
Oneriztea da
guretzako kaiola,
eta burnizko bola;
bihotz berrietan
dirakien odola,
eta paradisu
sustraitu den arbola.
Gainerakoak ez tigu
ezergatik ajola.

Ahatzi dugu guztia
lurrean genkiena:
Ni ta zu hitzak, eta
gurea ta zuena;
larruko laketa
ta amaren ditiena:
Maria Matxalena,
Maria Birjina;
azpikoa, gorena.
Orain bat gara biok:
Adarra ta txortena.
Arraza berri bateko
animali lehena.

21. Malda goran eginiko gogoeta eroak

Zimiorik zaluienak,
utzi ditu zuhatzak.
Hibaiondoko haretan,
markaturik behatzak.
Arrokartean gizonak,
ematen ditu urratsak.

Orduan heldu zitzaien,
jaunaren aingerua.
Jan zazu amaren ugatza,
eta edan zazu ura.
Hau da biderik onena,
iraungitzeko gula.

Negu beltzeko gauetan,
ezta agertzen izarrik.
Porru gizenak iruntsi,
litzake edozein zerrik.
Horregatikan morroiak,
geratzen dira itzarrik.

Mundu guztiko lurretan,
gizona da nagusi.
Hura baino gauza bortitz,
edo sendoagorik.
Hegoitik iparraldera,
eztu lurak ikusi.

Legeak debekatu du,
herrian geratzea.
Atzerritarren eskuan,
dirudi jungudeak.
Haur txikiaren odola,
edan duen sugea.

Kartagoko errautsetan,
etzen aurkitzen urik.
Hango amen ditietan,
esnea baitzen urri.
Haur txikiak hil ziraden,
gosez eta egarriz.

Hori da lege berria,
Josepen ezpainetan.
Ta bere diru guztia,
doako limosnetan.
Ezta babarik egosten,
hemengo dupinetan.

Gauza guztien gainetik,
Jaungoikoa maitatu.
Zure burua bezala,
lagun hurkoa amatu.
Orraziaren hortzekin,
zorririk ez zapaldu.

Eremuko arroketan,
armiarmak kantari.
Hare-arteko ziloan,
eztago denborarik.
Mendietako errekan,
urak daude gaur gazi.

Bide honetako amaian,
eztago mugarririk.
Etxe erdi-erori hau,
munduan den guztirik.
Atzena da aurrerantzean,
eztago ezer bizirik.

Argizagiak astiro,
dabiltza izartegian.
Eguzkirik eztenean,
iluminatzen dira.
Gauza misterioitsuak,
gizonaren begian.

Antzinatikan gizona,
arranoaren alde.
Gizonak bitinak hiltzen,
eta arranoak jaten.
Entzun ditugun pronuak,
izan dira debalde.